

UMBERTO BOCCIONI

Az életben modern, a művészetben maradi közönségről

Az a konfliktus, amely a művész és a megrendelő között uralkodik, és mindig is uralkodni fog, így magyarázható. Aki ismeri a (nem az ipar számára dolgozó) festők, szobrászok és építészek helyzetét, látja, hogy ma különösen a művész és a nagyiparos közötti konfliktus ölt tragikus méreteket. Be kell vallani, hogy ha az iparos a pénz és a megrendelők, a művész majdnem mindig a poros művészeti felfogás rabszolgája. Nos, én azt hiszem, hogy a hagyományos *művészeti elemek* bármely túlzott beemelése egy kereskedelmi célú alkotásba rontja a mű *gyakorlati megvalósítását*.

Mi, akik mindent a maga valóságában akarunk véghezvinni, elítéljük az életben a művészeknek azt a keverékfajtáját, akik mindig ingadoznak a – valójában nem is létező – *a priori művészeti* felfogás és a győzedelmes modern gyakorlatiaság között. Emiatt a művészek vagy hősiesen visszavonulnak egy jól körülhatárolt tiszta sávba, vagy meg kell hajolniuk az ipar kereskedelmi szükségletei előtt. Akinek nincs bátorsága, nem tud sem küzdeni, sem művészt alkotni. Talán nem ez az egyik ok, ami miatt teljesen csődbe jutottak azok a kísérletek, amelyek megpróbálták a reklámnak vagy másnak (végzetesen hagyományos) művészi rangot adni? Az iparművészeti iskolák sokmindenen javítanak majd, de mindaddig csak másodrendű termékeket bocsátanak ki, amíg az *élet* helyett a *művészetre* koncentrálnak. És a közhiedelemmel ellentétben soha nem hoznak létre művészeti alkotást azok sem, akik a modern művészetben a kibontásnak ugyanazt a módszerét alkalmazzák, mint amit az átkozott Trecento, vagy a még átkozottabb itáliai Quattrocento, amelyektől mindannyiunknak hányingerünk van, és amelyek egyáltalán nem felelnek meg korunknak. Lehet majd kellemes, szép és kényelmes dolgokat létrehozni, ha szem előtt tartjuk, hogy minden architektonikus irányba halad, de az ipar, a kereskedelem és bármely más emberi tevékenység megnyilvánulásai csak akkor szőhetők bele a művészetbe, és csak akkor szolgálhatják egy nép esztétikai fejlődését, ha szigorúan az élet valós szükségleteit követik. De jaj, ha ezeket a megnyilvánulásokat más korok szokásaiból és erkölceiből átöröklött – akár már átformált – művészeti elemek meghamisítják és felforgatják. Ezért ismétlem újra meg újra, hogy megvetjük a tragikus jellegű színházat. Az ünnepélyes és dekoratív típusú képet. A hősies jellegű szobrot. A misztikus jellegű zenét. A polgári, morális és nosztalgikus típusú költészetet... Beethoventól, Michelangelótól, Dantétól felfordul a gyomrunk. Mi ki akarunk kerülni ezeknek az ósdi magaslatoknak a szüette légköréből! Meg akarjuk buktatni ezeket az antik és hősies ócskaságokat, még ha a görög-latin nap világította is meg vagy az északi köd vonta is be őket fátylával.

Trisztán és Izolda, Siegfried, Paolo és Francesca, Orfeusz, Apollo, Krisztus és Jeanne d'Arc, Jupiter és Wotan, Prometheusz, Lucifer és a mitológiák és legendák összes erdei szatírja, élvhajász dózsölője, aktív vagy passzív pederasztája és vérfertőzője, tudjátok milyenek?... undorítóak! Tudjátok mit váltanak ki a futuristákban? Hányingert!

Lelkesedünk a bohócokért, az akrobatákért és a cirkusz és a vásárok minden groteszk és váratlan helyzetéért; az egész homlokzatot elfoglaló, hatalmas sárga reklámért, rajta egy óriási fekete cipővel, éljenzünk bármilyen szükséges vasszerkezetet, a játékokat, a táncokat, a névtelen és a kávéházi dalocskák természetes, megható és lelkesítő ritmusát, a műhelyek fém-ritmusát. Lelkesedünk a lármáért, a laboratóriumokban a munka matematikai pontosságú megosztásáért, a vonatfüttyéért, a vasútállomások zűrzavaráért, a szorongásért! A gyorsaságért! A pontosságért! Lelkesedünk a szirénák éles hangjáért, amely az áhítatos, bosszantó és csüggesztő harangok bronzának helyébe lépett; a motorok lüktetéséért, a hajtómű-szíjak ritmikus mozgásáért...

A színek, a zajok, a hangok, a formák, az elképzelések, amelyek a modern élet *szükséges és öntudatlan* megnyilvánulásaihoz kellene, sokkal közelebb vannak a természethez, tehát a mi futurista művészetünkhöz annál, mint amit az elmúlt stílusok szegyenletes művelői el tudnak képzelni.

Nehéz Olaszországban olyan festőt találni, akinek esze van, és már ideje véget vetni annak a buta mesének, hogy a festőnek csak jól kell látnia. *Csak az a festő lát jól, aki jól gondolkodik.* Nos, csak aki gondolkodik, az veszi észre ezt a rettenetes konfliktust a közönség és a művész között. És csak akkor lesz elég bátorságunk ahhoz, hogy a körülöttünk lévő közönséges előítéletekkel szemben harcoljunk, és tőlük függetlenül haladjunk előre, ha nyugodtan vizsgáljuk és ítéljük meg azt a történelmi jelenséget, amelynek áldozatai vagyunk. Sokan állítják, és mindenki attól retteg, hogy a közönség ritkán téved az ítéleteiben, de ez teljesen hamis hiedelem.

A kollektív érzés egy új szörnyet hozott létre: a KÖZÖNSÉGET. A művész, ez az elkoptatott hős, megdermedt a rémülettől, hogy harcolnia kell vele... A demokrácia egyik következménye... Ezzel szemben a közönség ösztönállat, amely végső soron az ösztöneit követve vezetőt, gazdát, vagyis egy *erőt* keres. A közönség azonban, mint minden alsóbbrendű lény, a szokásai rabja, és lázad minden új erő ellen. És mennél újabb ez, annál kevésbé fogadja el, mindaddig, amíg idővel közepes, népszerűsítő műveken keresztül meg nem kapja a lehetőséget a megértésére – vagyis miután ismét hagyja magát vezetni.

Ha a nagyközönséget húzó vezető *erőket* elemezzük, akkor azokban az évszázadokon át emésztett régi szintézisekben, a zseniális könnyedséggel, elnagyoltan összedobált erőkből lelünk rájuk, amelyek nem igénylik az elsajátítás erőfeszítését (Verdi, Carducci, ifj. Dumas, Rodin, Zola, Tolsztoj, Böcklin, stb.). Az úgynevezett műveletlen közönséget látjuk tehát, amint bármely, tipikus népi indíttatást vagy évezredes szokást megtestesítő művet élvez és megtapsol.

Ha azonban azokat az *erőket* elemezzük, amelyek az úgynevezett művelt közönséget (az elitet, ahogy mindenki hiszi) vezetik, akkor a valóságon kívül álló, hagyományos konvenciók rejtélyéből táplálkozó, nem létező nemes és poétikus elemekből létrehozott erőkkkel találkozunk. Könnyed, kifinomult felületességű, kulturálisan túlfűtött elemekkel találjuk szembe magunkat, amelyek – többé-kevésbé evidens módon plágium útján – a múlt *híres* remekműveihez igazodnak (Gabriele d'Annunzio, Oscar Wilde, Huysmans, Puvis de Chavannes, Gustave Moreau, Dante Gabriel Rossetti, Burne-Jones stb., stb.)

Mindkét esetben rendkívül káros jelenséggel állunk szemben, amely bizalmatlanságot és gyűlöletet kelt az újat keresők, a felfedező, vagyis a *nehéz emberek* iránt. Egyszóval azt lehet mondani, hogy a közönséggel folytatott harcukkal még az olyan őszinte művészek is elárulják az alapvető festészeti megújulás ügyét, mint a festészetben Gaetano Previati, Henry de Groux, Puvis de Chavannes. Ők a művészi nemesség olyan új – álcázott – mesterkedését tárják a közönség elé, amely egy újfajta érzékenység illúzióját kelti. A múzeumi remekművek csendes ünnepélyességét utánozva a hagyományhoz közelítenek: kielégítik az entellektuelleket, a kultúra betegeit, az emelkedett művészet sznobjait. Az emberek általában csodálják, meghallgatják őket, és mint tévedhetetlen bölcsektől, félnek tőlük, így számunkra nem marad más, mint az örültek vagy mókamesterek szerepe.

A festészetben és szobrászatban gyakran találkozunk egy furcsa, ellentmondásos jelenséggel. A *vásárló* majdnem mindig nagyon kultúrált, sajátos lelkiállapotú típus, akinek ízlése egyéni temperamentuma szerint, korszakonként változik. A művészt viszont, kiváltképp amikor igazi tehetség, mindig alkalmatlannak, barbárnak, a csúf elfajzott művelőjének tüntetik fel.

De a modern társadalomban más ellentmondásos jelenségek is vannak. Van polgári közönség, amelynek tagjai az iparból vagy krumpli, gyapot, sertés és más hasznos dologgal végzett kereskedésből gazdagodtak meg; nos, ezek a tudatlan, felfújtt polgárok, akiknek vörös képű, hatalmas termetű, ékszerekkel borított feleségük van, dekoratív rokokó frivolításokat vagy reneszánsz patinát, virágos-szecessziós finom stílust igényelnek a művésztől, mintha ők is valódi dekadensek lennének...

Van aztán az anarchista, szocialista entellektüelek demokratikus közönsége, akik hatalmas fekete nyakkendőket tesznek fel, elnyűtt cipőben járnak, és az előadásokra magukkal vonszolják szemüveges, rendetlen és piszkos, szláv, német vagy ibseni pózban tetszelgő *élettársukat*... Ettől az életvitelében és politizálásában szélsőséges baloldaltól kellene várnunk valamit... Ezzel szemben ők a legdurvábban agyalágyultak, a reakciós és moralizáló közhelyek, valamint a banális hagyományok legközönségesebb védelmezői. Mi, futuristák, mindig azt láttuk, hogy erőszakosan és érzéketlenül szembehelyezkednek minden forradalmi jelentőségű művészi útkereséssel, pedig némi logikával akár a saját munkáskamarai bugyutaságaikkal való alapvető hasonlóságokat is megtalálhatták volna bennük... Pffuj! Undorító!

Léteznek továbbá az arisztokraták, hercegek, címeresek, kitüntetettek, papok (ezek mind olyan megnevezések, amelyek nekünk, futuristáknak ismeretlen kategóriákat jelölnek), nos, ők érdeklődést tanúsítanak, és bátorítják a modern művészet legfelforgatóbb esztétikai megnyilvánulásait... Vagy talán nem a papok, szerzetesek között voltak néhányan, akik Rómában, az I. Futurista Kiállításunkon fotókat készítettek, és a kollégiumaikban, ahol tanítanak, előadásokat tartottak róluk? Talán nem olvasta mindenki azt a végtelenül felszínes butaságot, amit az a hatalmas idióta Enrico Ferri mondott a Futurizmusról a *Giornale d'Italia* szerkesztőjének adott interjújában?

Tényleg azt kell hinnünk, hogy az emberi agy megbomlott! Sajnos a véleményeknek, előítéleteknek és esztétikai tudatlanságnak ebben az anarchiájában a hülye hangosan követeli a saját jogait, miközben a nyomorúsággal és a művészettel harcoló művész életét a szorongás mérgezi meg!

Fordította: Nahóczky Judit